

Motion till riksdagen 2016/17:2960

av **Rossana Dinamarca m.fl. (V)**

Bibliotek och läsande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att skolelevernas rätt till skolbibliotek stärks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att skolbibliotek ska vara bemannade av bibliotekarier och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett förslag om ersättning för upphovsrättsinnehavare avseende utlåning av e-böcker och andra digitala verk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen aktivt bör verka inom EU för att möjliggöra att moms sänks på e-böcker och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Goda språkliga kunskaper och verktyg är en förutsättning för den personliga utvecklingen, den sociala kontakten och den demokratiska delaktigheten i samhället. En av samhällets stora utmaningar framöver är den sjunkande läsförmågan.

Vänsterpartiet är därför glada att vi i årets budgetproposition tillsammans med regeringen bl.a. kan presentera förstärkningar av läsfrämjande insatser som *Bokstart* och *Hela Sverige läser med barnen*.

Bibliotek

Folkbildningen och folkbiblioteken hör till fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Genom biblioteken kan alla i samhället få ett avgiftsfritt och allsidigt utbud av böcker, andra medier och kunskapskällor. Att barn och unga har tillgång till bra och inspirerande bibliotek ökar lusten att läsa och upptäcka både sitt eget liv och världen

utanför. Språk och språkkunskap utvecklas genom att tillgången till böcker är fri. Bokbussar är ett bra komplement till fasta bibliotek där avstånden är långa. Färre biblioteksfilialer ger svenskarna sämre tillgång till bemannade bibliotekstjänster. Barn och de äldsta i samhället använder ofta folkbibliotekens fysiska medier och deltar i anordnade aktiviteter så de är beroende av att ha nära till ett fysiskt bibliotek.

Enligt Kungliga bibliotekets statistik för 2014 så fanns det 2014 ungefär 2 329 offentligt finansierade bibliotek (folkbibliotek, skolbibliotek, folkhögskolebibliotek m.fl.) i Sverige som hade minst 20 timmars avsatt bemanning för biblioteksverksamhet och som på något sätt var tillgängliga för allmänhet eller elever. I 90 kommuner fanns inget enskilt skolbibliotek som hade minst 20 timmars avsatt bemanning per vecka. Sett över tid har antalet folkbibliotek och biblioteksfilialer minskat, vilket är en oroväckande trend som framförallt slår mot människor som lever på landsbygden.

På flera håll i landet har dessutom privatiseringar av biblioteksdriften genomförts. Om den utvecklingen slår igenom riskerar den på sikt att förändra de svenska bibliotekens kvalitetsnivå, oberoende och tillgänglighet. Detta riskerar bl.a. att leda till en urvattning av biblioteken och kan förvandla vår unika folkbildningstradition till ännu en kommersiell marknadsplats med vinstintresset som främsta drivkraft. I ett samhälle där vi möter mer information än någonsin har välförsedda bibliotek och utbildade bibliotekarier en allt viktigare roll att spela som garant för oberoende och relevant information. Biblioteken ska stå fria från styrning från marknadskrafterna och kommersiella intressen.

Bemanningen på de offentligt finansierade biblioteken är ofta låg i förhållande till de många uppgifter som biblioteken förväntas sköta. Det gäller framför allt skolbiblioteken i landet, men även många specialbibliotek, sjukhusbibliotek och folkbiblioteksorganisationer. Det ligger i sakens natur att det måste finnas avsatt bemanning och utbildade bibliotekarier för att någon biblioteksverksamhet över huvud taget ska kunna ske.

Vänsterpartiet anser att tillgängligheten till fysiska bibliotek behöver öka och att det behöver vidtas åtgärder för att garantera att alla medborgare i landet på ett eller annat sätt har tillgång till ett fysiskt bibliotek inom ett rimligt avstånd. Det behöver därför vidtas åtgärder för att motverka den negativa utvecklingen med att allt fler bibliotek, biblioteksfilialer och bokbussar etc. försvinner.

Vänsterpartiet anser även att den uppsökande biblioteksverksamheten och arbetsplatsbibliotek är viktiga. Biblioteken bör således bedriva olika typer av uppsökande verksamhet och det bör även i högre utsträckning än vad det görs i dag inrättas bibliotek på arbetsplatser, sjukhus och andra institutioner. Inte minst är det viktigt med anstaltsbibliotek.

Just nu pågår en utredning som har fått i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell biblioteksstrategi för att bibehålla och utveckla en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet och uppfylla kraven i bibliotekslagen. Utredningen ska även se över skolbibliotekens utvecklingsbehov. Den 15 september 2016 överlämnade utredningen ett första förslag till Kulturdepartementet som går ut på att landets folkbibliotekarier ska fortbildas för att kunna hjälpa och bidra till ett digitalt kompetenslyft för befolkningen. Vänsterpartiet välkomnar detta förslag som ligger i linje med vad vi själva tidigare har lyft om behovet av folkbildningsåtgärder på området i flertalet riksdagsmotioner.

Kunskapsklyftor ska överbryggas och fler behöver få en ökad digital kompetens för att bl.a. kunna ta del av kultur och information på internet. I takt med att internet och

digitaliseringen har blivit en allt större och viktigare del av samhället, så har frågan om allas tillgång till och kunskap om internet vuxit och blivit en central demokratifråga. Att bygga mer bredband är viktigt, men inte tillräckligt, det behöver även byggas kunskap. Utredningen ska överlämna sin slutredovisning till regeringen senast den 1 mars 2019, varmed vi avvaktar med att lämna några större förslag på biblioteksområdet just nu.

I budgetpropositionen för 2016 gjorde vi tillsammans med regeringen en satsning på personalförstärkningar vid skolbiblioteken. Det var en viktig och bra satsning men är långt ifrån tillräcklig, särskilt inte för alla de elever som inte har tillgång till bibliotek på sina skolor och därmed sannolikt inte berörts alls av satsningen.

Av 2 kap. 36 § skollagen följer det att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller såväl offentliga som fristående skolor, men trots detta finns det skolor, främst fristående, som fortfarande inte satsar på att ha skolbibliotek som en integrerad del av skolan utan hänvisar till närmaste stadsbibliotek.

Vänsterpartiet anser att skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolan och att alla skolor ska ha skolbibliotek. Även om omfattningen av dessa bibliotek kan variera så ska det inte räcka med biblioteksbussar eller stadsbibliotek. Dessa ska i stället ses som kompletterande verksamheter till det integrerade skolbiblioteket.

Skolbiblioteken ska ge eleverna tillgång till ett rikt utbud av medier, till såväl skön- som facklitteratur. Ett bibliotek där välutbildad bibliotekspersonal samarbetar med den pedagogiska personalen kan locka fram och tillfredsställa barnens och ungdomarnas läslust, nyfikenhet och forskarintresse samt även hjälpa dem att orientera sig bland nya medier och i flödet av information på nätet.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som innebär att skolelevernans rätt till skolbibliotek stärks. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser även att det bör införas bestämmelser som anger att skolhuvudmännen ska eftersträva att skolbiblioteken ska vara bemannade med bibliotekarier som har kompetens att vara ett stöd till elever och lärare i det läsfrämjande och pedagogiska arbetet. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som innebär att skolbibliotek ska vara bemannade av bibliotekarier. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Biblioteksersättningen

Biblioteksersättningens grundbelopp höjdes 2016 och kommer höjas ytterligare under 2017. Det är bra, men Vänsterpartiet anser att det är en brist att biblioteksersättningen enbart grundas på nyttjande av fysiska exemplar av verk, samtidigt som både utbudet och utlåningen av e-böcker är stor. Vänsterpartiet anser därför att upphovsrättsinnehavarna även ska få ersättning för utlåning av digitala verk. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett förslag om ersättning för upphovsrättsinnehavare avseende utlåning av e-böcker och andra digitala verk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sänkt moms för e-böcker

För att ytterligare stimulera läsandet bland såväl unga som gamla och öka tillgängligheten till e-böcker bör momsen sänkas för e-böcker. Vänsterpartiet drev på så att bokmomsen sänktes till 6 procent i januari 2002, vilket också bidrog till att läsandet ökade när böckerna kunde säljas billigare. Sedan dess har e-boken dykt upp på marknaden och därmed har en ologisk skillnad uppstått beträffande momsbeloppet. Momsen på en e-bok är 25 procent, samtidigt som momsen för en ljudbok, dvs. cd-skiva, är 6 procent. Denna ordning måste ändras.

År 2011 beslutade riksdagen att säga ja till sänkt moms för e-böcker. Skatteutskottets förslag om samma momssats på alla typer av böcker antogs av en i stort sett enig riksdag. Riksdagsbeslutet gällde Sveriges syn på EU-kommissionens s.k. grönbok om mervärdesskattens framtid, där en av punkterna gällde frågan om likvärdig moms för alla böcker oavsett format.

Den högre momssatsen kvarstår på e-böcker. Det motiveras med att en reducerad moms på tjänster som tillhandahålls på elektronisk väg i nuläget inte anses vara förenlig med EU:s momsdirektiv (2006/112/EG). Detta direktiv ger bindande anvisningar till hur momslagstiftningen ska vara utformad. Regeringen bör aktivt verka inom EU för att möjliggöra att momsen sänks på e-böcker. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Rossana Dinamarca (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)